

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Acta Synodalia Osnabrvngensis Ecclesiae, Ab Anno Christi
MDCXXVIII.**

Brogberen, Johannes

Coloniae Agrippinae, 1657

Synodi Bonnenses, ab eodem Episcopo, tanquam Praeposito & Archidiacono Bonnensi, celebratae ab anno MDCXXIX. additâ Serie Praepositorum & Archidiaconorum Ecclesiae ejusdem, cum Catalogo Decanatum ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-14298

A L I Æ S Y N O D I,

P E R

Illustrissimum ac Reverendissimum Principem
ac Dominum,

D. F R A N C I S C V M
G V I L I E L M V M,

E P I S C O P V M O S N A B R V G E N S E M,
M I N D E N S E M E T V E R D E N S E M;

V T I

P R Æ P O S I T V M E T A R C H I D I A C O N V M
B O N N E N S I S E C C L E S I Æ,

Celebratæ ab Anno Christi M D C X X I X.

Circa

Circa annum Christi, Domini ac Salvatoris nostri, trecentesimo decimo, sancta HELENA, mater Constantini Imperatoris, inter alias plures, quas ubique fundavit, Ecclesias, ac praesertim Coloniae permagnificam sancto Gereoni & sociis Martyribus, nec non Sanctis, sancto Victori & sociis Martyribus, insignes extruxit; aliam, praegrandem etiam, sanctis *Cassio, Malhusso, Florentio, & recentis alius Sociis*, sub sancto Valentino Tongrensi Episcopo, Bonnæ ædificavit, ac liberaliter dotavit; fundando ibi insigne Monasterium, nunc autem à multis sæculis, &, quantum colligere licet, circa annum Domini octingentesimum octuagesimum tertium, in Canonicorum Collegium conversum; qui, numero triginta duo, præter Præpositum & Decanum, se institutos à sancta HELENA, etiamnum hodie gloriantur. Quibus postea Gerhardus Præpositus, Anno MCLXVI, de suo alios octo junxit ac fundavit Canonicos. Sunt præterea in eadem Ecclesia viginti octo Beneficiati, quos Vicarios vocant, à piis hucusque fundati. Arnoldus, Archiepiscopus Colonienfis, cum variis Episcopis tunc præsentibus, & Capitulo suo Metropolitico totoque Clero, suo speciali Diplomate de Anno MCCCXXXVIII testatur, huic Præposituræ Ecclesiæque Bonnenfi, à primæva huius constitutione, adjunctum fuisse Archidiaconatum, & non solum insignem Iurisdictionem, sed etiam ante alios Colonienfis Ecclesiæ Archidiaconos & Prælatos, post Præpositum Metropolitanum, præeminentiam ab antiquo ubique habuisse; prout etiam nunc habet. Vnde antiquissima est Præpositura, latissime patentem habens Iurisdictionem spirituales. Sunt enim quinque amplissimi Decanatus rurales, continententes Parochias, quæ infra subjiçientur. In his Decanatibus, singulis annis, statis temporibus, celebrantur Synodi Archidiaconales, juxta Constitutiones Metropolitanas. Officialis, Sigillifer, aliique plures ministri Curie Archidiaconalis, suum exercent officium ac potestatem; quam etiam habent cum Archiepiscopalibus Ministris concurrentem. In temporalibus etiam non modicam habet jurisdictionem, super Dominia Popelsdorff, Ippendorff, Eendenich & Lengsdorff. habet insuper & aliorum insignium Officiorum hæreditarium collationem; ut sunt, 1. Officium Pincernæ hæreditarii; cujus moderni possessores existunt Nobiles Raitz de Frenz. 2. Officium Marefchalli hæreditarii; hujus possessores, Nobiles de Reuen. 4. Officium Aulæ magistri hæreditarium; hujus possessores,

Nobiles von der Leyen. 4. Officium Camerarii hæreditarii; hujus moderni existunt possessores Barones de Wein. Eaque officia, quoties vacant, semper iterum à Præposito prænobilibus familiis conceduntur. Habet præterea dicta Præpositura Feudatarios seu Vasallos Nobiles, præter diversos alios, ultra triginta.

Cum, Anno Christi MDCXXIX, mense Febuario, obiisset Dominus Ioannes Cholimus, S. Theologiæ Doctor, Presbyter Canonicus Metropolitanæ Colonienfis, nec non Leodiensis, & Archidiaconus Hannoniæ, hujus etiam Ecclesiæ Præpositus; eidem in ea successit immediate, uti assumptus & datus Coadjutor, à Sede Apostolica, cum spe successione, juxta Bullam Urbani VIII, octavo Idus Augusti MDCXXXIII, Illustrissimus ac Reverendissimus Princeps ac Dominus FRANCISCUS GUILIELMUS, Episcopus Onabrugenfis, Præpositus Cathedralis Ratisbonensis, Oerthingensis & Monacensis, Canonicus etiam Cathedralis Frlingensis, Comes de Wartenberg, &c. Qui semper hucusque supradictas diligenter celebravit Synodos annuales; & quando ad Rhenum fuit, iis in persona præfedit; vel, quatenus bellica pericula concesserunt, etiam per suum Officiale ac Sigilliferum, nec non alios Commissarios, executus est. Pro reformatione etiam Cleri, ac religionis conservatione, majorem partem ipsemet (habitâ à Serenissimo Electore potestate exercendi in hoc Archidiaconatu suo, uti Suffraganeus Ecclesiæ Colonienfis natus,) reliquam, per dictos Commissarios, pro Archidiaconali officio visitans, Pontificalia ubique exercuit.

Quæ cum omnia Coloniensem Metropolitanam concernant; placuit, nonnulla, de Præpositis Bonnenfis & ecclesiastico districtu, pro notitia adjicere; annexâ tamen hic prius aliquali Ecclesiæ Bonnenfis descriptione.

Præcipuâ in primis veneratione in hac Ecclesia coluntur Sancti, *Cassius, Florentius, Malhusus, & socii*, ex eadem Thebærum legione, non procul inde in valle, seu profunda quadam viâ, martyrio affecti. Collegiataque Bonnenfis Ecclesia, ad dictorum Martyrum honorem, Deo dicata est; & Corpora eorundem ibidem à multis sæculis honorifice aservantur. Insignis hujus Ecclesiæ structura est, & amplitudine ac magnificentia Cathedralis adæquat. Tres naves, media, & laterales minores, ad Crucem usque, (in cujus formam structa est,) inferiorem templi partem constituunt. In medio Crucis, quatuor columnis præalta turris, plurimis ac magnis campanis instructa, & ad multa millia conspicua, ad ornamentum urbis innitur. Turrim, ac superiorem Ecclesiæ partem, aliaque, prout ex verbis, in claustris lapidi incisus, videre licet, Gerhar-

Gerhardus, Comes à Seyna, septimus hujus Ecclesiæ Præpositus, extruxit; ac insuper octo tenuiorum Præbendarum redditus ad æqualem reliquis portionem adduxit; adeo ut in eadem Ecclesiâ de factò adhuc triginta octo numerentur Præbendæ Canonicales, duabus è quadraginta extinctis, unâ Decanatuui incorporatâ, alterâ in duos Vicarios semi-præbendatos divisâ. Præstimonias quoque Laicales plures habet, ac Hospitale etiam, peregrinis patens. Sacrà supellectile adhuc de præsentî est insigniter instructa; ampliorem ante bella Truchessii habuit; ac, per illos tumultus, in sola prædictâ supellectile, ad sexa-

ginta millia Thalerorum Imperialium damnum est perpesa. Renovarunt eandem Ecclesiâ Canonici anno MDC LII, & novo Organo ac Altari majori instruxerunt.

Ac, licet variis bellis incendiisque huic Ecclesiæ varia damna accesserint, &, tum Præposituræ, tum Capituli & Ecclesiæ multa monumenta perierint; tamen ex iis, quæ supersunt, sequentes Præpositos fuisse, magno labore ac studio eruimus. Monendus interrim Lector, quod, ob has præfatas injurias, ferres continuata, annique certi vel possessionis vel obitus haberi non potuerint.

SERIES AC ORDO
PRÆPOSITORVM ET ARCHIDIACONORVM
BONNENSIVM.

Postquam *Wilibertus*, Archiepiscopus Colonienfis, circa annum Christi D CCC LXXXIII, fratribus sancti *Cassii* in palude nuncupatis concessit proprietates Præbendarum; cœperunt Præpositi & Canonici hujus Ecclesiæ; eorumque fuit

I. *GEVEHARDVS*. Hujus in testamento suo meminit Bruno I, Archiepiscopus Colonienfis.

II. *ERACHIVS*, aliis *EVERHARDVS*, etiam *EVERCARVS* dictus, Saxo- num claro sanguine oriundus, vir apprimè doctus, eoque *Otoni* Imperatori, & *Divo Brunoni*, Archiepiscopo Colonienfi, percharus. Hic succedit *Baldrico*, Comiti *Montensi*, in Episcopatu *Leodiensi*, anno D CCC LIX; fundatisque variis Ecclesiis, Monasteriis, & scholis, moritur anno D CCC LXXII.

III. *FOLCOMARVS*, aliis *VOLCMARVS*. hic *Divo Brunoni*, Archiepiscopo Colonienfi, viventi Consiliarius fidelissimus, defuncto etiam in Archiepiscopatu fuit surrogatus. Præfuit circa annum Christi D CCC LXV.

IV. *REGINARDVS*, ex territorio Colonienfi, præclaro genere ortus, ab operibus misericordiæ in pauperes, conductus Eleëmofynarius; multum familiaris, collateralis & dilectus *S. Heriberto*, Archiepiscopo & Electori Colonienfi; fuit etiam Canonicus Metropolitanæ Colonienfis, Præpositus *Tornacensis*, & Archidiaconus *Virdunensis*; demum *Durando* Episcopo *Leodiensi* defuncto surrogatus, consecratur à *S. Heriberto*, Archiepiscopo Colonienfi, Episcopus, postquam *Virdunensem* Episcopatum (ad quem communi etiam populi voto requirebatur) repudiasset. Sedit circa annum M XXII, &, multis pro Ec-

clesiâ Dei præclare gestis, moritur circa annum M XXXVI.

V. *SIGFRIDVS*, præfuit circa annum M C. Huic, & Capitulo suo Bonnenfi, *Fridericus* Archiepiscopus Colonienfis, circa annum M C X, donavit vineas circa Civitatem Bonnensem, juxta villam quæ dicitur *Stockheim*; ea conditione, ut perpetuus ipsi celebraretur Anniversarius. Idem *Fridericus* Archiepiscopus, tempore dicti Præpositi, fundavit Hospitale apud Ecclesiâ Bonnensem.

VI. *CUNRADVS*. Hunc aliqui volunt fuisse postmodum Archiepiscopum Coloniensem; & ab *Honorio* Papa II cœatum Cardinalem. Præfuit circa annum Christi M C XVI.

VII. *GERHARDVS*, *COMES DE SEYNA*, vir magnæ prudentiæ, pietatis & eruditionis; gratissimus fuit variis Pontificibus, imprimis vero *Innocentio* Papæ II; qui dicto *Gerhardo* & Successoribus non solum confirmat allodium *Enderich*, & mansum in *Remendorff*, sed insuper eum in specialem filium, ejusque Successores & bona in patrocinium sanctæ Romanæ Ecclesiæ, suscipit, tribuens eis potestatem liberè ad eam à quocunque gravamine appellandi. Eadem postmodum confirmat, & majora concedit. *Eugenius* Papa III; qui, inter reliqua, sessionem, stolum & locum, tam in Choro sancti *Petri* Colonie, quam in publicis processionibus sive conventibus, ipsi *Gerhardo* jam ante in contradictorio contra Præpositos *Xantensem* & sancti *Gereonis* Coloniensem, ab Archiepiscopo Colonienfi *Arnoldo*, in confesso diverforum Episcoporum totiusque Cleri, anno M C XXXVIII adjudicatum, stabilivit, Præpositumque in specialem protectionem sancti *Petri* & suam suscepit. Subsequentes dein Pontifices eadem, majoribus superadditis, confir-

Z marunt,

marunt, Victor Papa IV, & Alexander III. Quorum prior, Castrum in monte Draconis, perpetuis temporibus debere consolidari Præposituræ, decrevit; prout jam dudum antè Arnoldus I, Archiepiscopus Colonienfis, consentiente Capitulo suo Metropolitico, Statibusque patriæ, concesserat. Charissimus item fuit Regi Romanorum Conrado, nec non Brunoni II, Arnolde I, Friderico, Arnolde II, & Reinolde, Archiepiscopis Colonienfis; à quibus omnibus varia & insignia impetravit privilegia. Hujus Gerhardi tempore, Reinoldus, Archiepiscopus Colonienfis, Comes à Dassele, corpora Sanctorum, *Cassii, Malhusii, & Florentii, ac sociorum Martyrum trecentorum Thebæorum*, prope Bonnam è terra, magna solemnitate & populi concursu, (postquam D CC LXXV annis in terræ pulvere jacuissent,) elevavit, & ad instantiam dicti Gerhardi, Bonnam transtulit, ibique Anniversarium Translationis in perpetuum prima Maji instituit servandum. Idem hic Gerhardus, postquam octo Præbendas Canonicales, ultra illas triginta duas à *S. Helena* fundatas, de novo fundavit, (prout id dictus Reinoldus Archiepiscopus pluribus suo diplomate deprædicat, & anno M C LXVII confirmat,) ædificia varia, tam in Ecclesia quam extra eam, tum extruxit tum restauravit. Tandem, ultra quinquaginta annos existens Præpositus, plenus dierum & meritorum, moritur, & Bonnæ ad ambitum in Sacello sepelitur, anno M C LXXVII. In hujus honorem sequentes in clauetro reperiuntur, lapidi incisî, versus:

Nemo priorum tanta destruxit, quanta Gerhardus,

Nobilis ortu, clarior actu, gloria stirpis.

Mutat opes, non ponit opes, dum talia condit

Atria claustrî, mania templi, plena decore.

Quod fuit arctum, construit amplum, sordida mundans.

Dum nova confert, funditus aufert aliarum.

Vsibus apum, quicquid inceptum, rescit omne.

Gratia Christi conferat ipsi præmia Regni.

VIII. LOTHARIUS. Hic ab Alexandro Papa III, & Philippo Archiepiscopo Colonienfi, impetrat confirmationem privilegiorum antiquorum, multis novis superadditis; varias villas & decimas, cum consensu Superiorum, concedit suo Capitulo. Defuncto Philippo Archiepiscopo, electus una cum Brunone Comite de Altenae, ei libenter cedit, utpote moderati ingenii & consilii, vir pacificus & pius. Moritur circa annum M CXCIV.

IX. BRUNO, COMES DE SEYNA, succedit circa annum M CXCVIII. Huic ab Innocentio Papa III confirmantur privilegia antiqua, & in specie illud præminentiae, de quo ante in Præposito Gerardo. Obtinuit & nova, sub data Laterani XI Kal. Junii de

anno M CXCVIII. Hic, deposito, à Sede Archiepiscopali Colonienfi, turbulento Brunone, Comite de Altenae, anno Christi M CC V furrogatur. Floruit hoc tempore Beatus *Hermannus*, ex Pastore S. Martini Decanus Bonnenfis, postea Abbas in Marienstet, Ordinis Cisterciensis. Hujus memoria est in factis seu Necrologio Ordinis, xxxi Martii.

X. OLIVERIVS SAXO, Scholaasticus Colonienfis, præfuit circa annum M CC XX; vir eximie doctus, & insignis prædicator Crucis pro subsidio Terræ sanctæ. fit Episcopus Paderbornensis anno M CC XXIII; tandem etiam ab Honorio Papa III creatus Cardinalis Sabinus, cum Nicolao Tusculano ad Fridericum Imperatorem Legatus missus: moritur circa annum M CC XXIV.

XI. HENRICVS DE MILLENARCH. Hic, multis præditus virtutibus, communi omnium consensu eligitur successor sancti Engelberti Archiepiscopi Colonienfis. Præfuit circa annum Christi M CC XXV.

XII. IOANNES. Hic se obligat Capitulo, quod quasdam villas & officia non velit conferre, nisi Canonicis actu residentibus; sub xviii Kal. Julii de anno M CC XXVIII. Præfuit circa annum M CC XXVII.

XIII. GODEFRIDVS, COMES DE RAVENSPERG. Hic Wilhelmum Herfelfensem Monachum, sibi ab Abbate Herzegenrodenfi præsentatum, in Abbatem dicti loci confirmat; immunitatem, prope suam Ecclesiam, sibi suoque Capitulo strenue vindicat, sic decedente Conrado, Archiepiscopo Colonienfi, III Kal. Junii de anno M CC LVI. Præfuit circa annum M CC XLV. Moritur anno M CC LVII.

XIV. IOANNES. Extat hujus viri memoria in Ecclesia Bonnenfi. Præfuit circa annum M CC LXXVII.

XV. REINARDVS, COMES DE WESTERBURG. Fuit singularis vindex Iurisdictionis & immunitatis suæ Ecclesiæ; obtentâ à Nicolao Papa contra Civitatem Bonnensem sententiâ, ejusque etiam executione; promulgatâ quoque contra Magistratum, Scabinos & cives inobedientes, in Vigilia S. Bartholomæi Apostoli, sententiâ interdicti, anno M CC XCI. Anno M CCC IV, in locum Wichboldi, Baronis de Holte, Archiepiscopi Colonienfis, eligitur una cum Henrico de Virenburg in Archiepiscopum; sed Henricus tandem Episcopatu potitur; à quo impetrat, ne Priores & Capita Civitatis Colonienfis possint imponere Decano & Capitulo Bonnenfi, non vocatis vel non consentientibus, aliquas contributiones; de anno M CCC XIV, die XIII Decembris. Præfuit circa annum M CC LXXXIII.

XVI. HENRICVS, COMES DE VIRENENBURG, cognomento Butzemannus, nepos Archiepiscopi Henrici. Hic concedit Civi-

Civitati Bonnensi, sub certis conditionibus, accissiam de rebus venalibus, anno M CCC XVIII. Hujus tempore Walramus, Archiepiscopus Colonienfis, ex manibus Wilhelmi, Comitis Iuliacenfis, sui fratris, redemit castrum Popelsdorff, ei pro certa pecuniæ summa, ter mille & quingentarum scilicet Marcarum, non ita pridem, per dictum Præpositum Henricum, oppignoratum. Tandem hic Henricus, in oppidulo Elveld, eligitur Archiepiscopus Moguntinus, & moritur circa annum M CCC LIII.

XVII. IOANNES, S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis. De hoc, præter nudum nomen, in antiquo aliquo documento nihil invenitur. Præfuit circa annum M CCC LVII.

XVIII. WILHELMVS, COMES DE RITBERG. Sub hoc Fridericus Archiepiscopus Colonienfis circa diversa puncta fecit laudum inter Capitulum Bonnense ex una, & oppidanos Bonnenses ex altera, partibus, anno M CCC LXXIII; quo etiam hic Præpositus moritur.

XIX. NICOLAUS DE ROSENBERG, Præpositus Cameracensis, Caroli IV Imperatoris Protonotarius, nec non Friderici Archiepiscopi Colonienfis Consiliarius; præfuit circa annum M CCC LXXX. Hic certis conditionibus transfuit dispositionem Curium in Popelsdorff & Curinckhoven in Capitulum; quod vicissim appromisit, perpetuis futuris temporibus, ob hoc beneficium, servare ejus memoriam annuam; de anno M CCC LXXXIV. Moritur circa annum M CCC LXXXV.

XX. THEODORICVS, COMES à MOERSA. Hic defuncto Friderico à Sarwerden successit Archiepiscopus Colonienfis anno M CCC XIV.

XXI. IOANNES MEYNER. Fuit Consiliarius Theodoric Archiepiscopi Colonienfis; cui oppignoravit vineales & censuales suas Decimas in Godesberg, & alia bona diversis in locis, anno M CCC XXIX.

XXII. PETRVS DE SCHONBURG, Nobilis Franco, & antiquæ familiæ; creatur Episcopus Augustanus à Martino Papa V. deinde à Nicolao V, anno M CCC XXXIX, in Concilio generali, Florentiæ habito, fit Presbyter Cardinalis, titulo S. Vitalis. Interfuit Concilio Basileensi; charus imprimis Friderico III Imperatori. Præposituram resignat anno M CCC L. Moritur, plenus dierum, & senio confectus, Dillingæ, anno M CCC LXIX.

XXIII. HENRICVS COMES DE NASSAW, Præpositus Moguntinus; approbat separationem, factam per Theodoricum Archiepiscopum; & cedit Decimas, certis conditionibus, anno M CCC LXIV. quam cessionem Paulus Papa II, anno M CCC LXV confirmat. Moritur M CCC LXIV.

XXIV. CONRADVS COMES DE RITBERG, vir perhumanus, doctus, & multis virtutibus præditus. Hic, resignatâ Præpositurâ anno M CCC LXXXII, fit Episcopus Osnabrugensis; postmodum etiam Monasterienfis.

XXV. GEORGIUS HESSELER, Protonotarius Apostolicus, Friderici III Imperatoris Consiliarius intimus. Hic, anno M CCC LXVIII, à Sixto Papa IV creatur Presbyter Cardinalis, titulo S. Luciæ in silice; & dum parvo lintre Danubium parat trajicere, undis submersus interit, anno M CCC LXXXII.

XXVI. STEPHANVS, PALATINVS RHENI. Hic fuit nepos Ruperti Imperatoris, & frater Ruperti Episcopi Argentinensis, & Joannis Archiepiscopi Magdeburgensis. Fuit etiam Scholasticus & Thesaurarius Colonienfis. Præfuit circa annum M CCC LXXXIII.

XXVII. IOANNES BAPTISTA ZENO, Venetus, filius sororis Pauli Papæ II; creatur Episcopus Vicentinus & Marchio anno M CCC LXVIII; postea fit Cardinalis Diaconus S. Mariæ in porticu, denique Presbyter Cardinalis & Episcopus Tusculanus, item Archipresbyter S. Petri Perusii Umbriæque; fungitur legatione apud Venetos sub Sixto Papa IV. Hic, postquam anno MD IX ab Alexandro Papa VI impetravit Conservatores Præposituræ & Capituli Bonnensis, moritur Patavii, anno MD X.

XXVIII. MELCHIOR DE CVPIS, Episcopus Brixinensis, primo Presbyter Cardinalis, titulo S. Stephani in Cælio monte, dein Cardinalis S. Nicolai inter imagines. Hujus tempore, Maximilianus I Imperator confirmavit omnia privilegia & concessiones, Præpositis & Capitulo Bonnensi antea factas à Romanis Imperatoribus, Regibus, & Archiepiscopis Colonienfibus; Coloniae anno MD XII.

XXIX. LUDOVICVS BORGIA, Alexandri Papæ VI nepos è sorore, & Archiepiscopi Montis regalis frater. Creatur hic ab Avunculo, anno MD, Diaconus Cardinalis, titulo S. Mariæ in via lata; mox Presbyter Cardinalis, titulo S. Marcelli; item major Pœnitentiarius, & Prior S. Euphemie Ordinis S. Joannis Hierosolymitani. Neapoli, equo delapsus, interit. Præfuit circa annum MD.

XXX. IACOBVS DE CROY. Fuit etiam Episcopus & Dux Cameracensis, Sacri Romani Imperii Princeps. Hic perpetuam Missam, singulis diebus Bonnæ in Collegiatâ S. Cassii, loco eminentiori seu Altari celebrandam, fundavit. Obiit Bonnæ, xv Augusti MD XVI; in Choro S. Petri, dictæ suæ Archidiaconalis Ecclesiæ, sepultus.

XXXI. BERNARDVS TARLATVS, aliàs

aliàs **DEVITIVS**, ex oppido Bibienna, Florentinæ Diœcesis, Protonotarius Sedis Apostolicæ, creatur à Leone Papa X, anno **M D XIII**, Cardinalis S. Mariæ in porticu. Constituitur Legatus in prælio contra Franciscum Mariam Ducem Urbini, nec non pro incundâ inter Principes Christianos pace ad Regem Galliæ. Ob hæc & alia præclarè gesta, Constantiensi Episcopatu decoratur. Hic Præposituram, postquam præfuit annis tribus, anno **M D XIX** resignavit in Successorem.

XXXII. WILHELMVS DE ENKEFORT, patriâ Trajectinus; quem Leo Papa X Notarium & familiarem suum specialiter nominat. Hic ab Hadriano Papa VI creatur Presbyter Cardinalis, titulo SS. Ioannis & Pauli. Postquam præfuit annis circiter xv, Romæ anno **M D XXXIV**, mensè Iunio, moritur; & ad sanctam Mariam de anima sepelitur.

XXXIII. FRIDERICVS COMES DE WEDA, vir pius ac prudens. Hic ex Decano Metropolitanæ Colonienfis, resignatâ in Successorem Præpositurâ, constituitur anno **M D LXII**, in locum defuncti Ioannis Gerhardi Comitis de Mansfeld, Archiepiscopus Colonienfis, & moritur Colonie anno **M D LXVIII**, ibidem apud Prædicatores sepultus.

XXXIV. PETRVS DE VORSTIO, Brabantinus, Nobilis familiæ, nunc etiam de Loonbeck dictæ; vir magnæ doctrinæ ac prudentiæ; Sedis Apostolicæ ad partes Rheni Nuncius, & Episcopus Aquensis. Fuit hic Imperatori Maximiliano I apprime charus; à quo ad Cardinalatum nominatus, priùs tamen, quàm dignitatem assequeretur, obiit Wormatiæ anno **M D XLIX**.

XXXV. IOANNES GROPPERVS, utriusque Iuris Doctor egregius, patriâ Sufatenfis, Scholasticus ad sanctum Gereonem, & Sufati ad sanctum Patroclum Decanus. Fuit hic contra hæreticos disputator acerrimus, & libris clarus. Oblatum à Paulo Papa IV galerum Cardinalitium, actis ei pro honore gratiis, renuit. Idem Adolpho Comiti de Schawmburg, Archiepiscopo Colonienfi, solutionem hypothecati sui Castri Pepelsdorff obtulit; sed, termino nondum elapso, obiit **XIX Martii M D LIX**, ætatis suæ **LVII**, Colonie sepultus.

XXXVI. CASPARVS GROPPERVS, Iuris utriusque Doctor, Ioannis designati Cardinalis frater, Scholasticus ad S. Gereonem; Decanus S. Mariæ ad gradus Colonie, & Archidiaconus Tremonienfis. Fuit hic vir multorum Principum Confiliaris; variis item functus est Legationibus; multis annis Auditor Rotæ; tandem Apostolicæ Sedis ad partes Rheni Nuncius Apostolicus cum potestate Legati de latere. Quibus officiis

cum præclare aliquamdiu præfuisset, moritur **XIX Martii, M D XCIV**; Colonie ad S. Gereonem sepultus.

XXXVII. PETRVS GROPPERVS, duorum priorum ex fratre nepos, Iuris utriusque Doctor, Scholasticus S. Gereonis, & Vestæ Recklinckhufanæ Vicedominus, Metropolitanæ Colonienfis Presbyter Canonicus, & Ernesti Archiepiscopi Vicarius in spiritualibus generalis. Hic prædecessorum suorum pietatis hæres, & virtutum æmulus, tum in tuenda religione Catholica, tum in conservanda disciplina Ecclesiastica, præclarum se semper & ferventem exhibuit. Moritur **X Februarii, anno Christi M D XCVI**, ætatis suæ **XLVI**, Colonie in Metropolitana ad tres Reges sepultus.

XXXVIII. FERDINANDVS, VTRIVSQUE BAVARIÆ DVX, electus Coadjutor Colonienfis; Præpositus Berchtesgadenfis, Magdeburgensis, Argentinenfis, postmodum Administrator Colonienfis; Coadjutor Hildesheimensis, Leodiensis, & Monasterienfis. Hic, mortuo Domino Ernesto, patruo suo, anno **M DC XIX**, succedit Archiepiscopus Colonienfis & Elector, nec non Episcopus prædictarum Ecclesiarum. Resignat Præposituram in Successorem.

XXXIX. IOANNES CHOLINVS, S. Theologiæ Doctor, Dominus Ferdinandi Coadjutoris per multos annos Theologus & Confiliarius; fuit etiam Canonicus Presbyter Metropolitanæ Colonienfis, item Leodiensis, & Archidiaconus Hannonia. Hic, postquam, eum consensu Gregorii Papæ XV, assumpsit Coadjutorem Præposituræ, cum spe futuræ successione, Dominum **FRANCISCVM GVILIELMVM**, Comitem de Wartemberg; obiit Colonie, mensè Februario **M DC XXIX**; ibidemque in Metropolitana, quam hæredem reliquit, sepultus est.

XL. FRANCISCVS GVILIELMVS, filius Serenissimi Ferdinandi, utriusque Baviaræ Ducis, qui in bello Truchsesiano Civitatem Bonnensem libertati restituit, & Diœcesin Coloniensem totam recuperavit. Hic jam dudum assumptus, & à Sede Apostolica, vigore Bullæ Urbani VIII Pontificis maximi, anno **M DC XXIII**, octavo Idus Augusti, emanatæ, datus Coadjutor, defuncto Ioanni Cholino immediate successit; ac **XXVI Februarii M DC XXIX** solemni ritu, per Procuratorem suum, possessionem accepit; dictamque Præposituram, longa illustrium professorum, tum Cardinalium, tum Episcoporum ac Principum, serie insignem, pristino decori restituit; ritum ac cæremonias Romanas potissimum, introduxit; adeo ut Collegiata Bonnenfis Ecclesia, inter alias Archidiœcesis Colonienfis, propius ad cultum Romanum accedat; Civitate Bonnenfi, Succis undequaque

que hostiliter irruentibus, numerofo præsidio gravata, Clerum ejusdem Civitatis ab omnibus oneribus immunem sua autoritate apud Serenissimum Electorem Ferdinandum præstitit ac conservavit. Summum verò in eo studium adhibuit, ut Ecclesiæ & Parœciæ, per pacificationem nuperam Monasteriensem in controversiam tractæ, ab invasione hæreticorum, habita meliori & exacta informatione, præservarentur. Memorabilia sane, & æternæ memoriæ non injuste adscribenda beneficia. Fuit, tempore adeptæ possessionis, Episcopus Osnabrugensis, Præpositus Ratisbonensis, Oethingensis & Monacensis, Canonicus item Frisingensis; circa eadem tempora factus quoque Episcopus Mindensis & Verdenensis, & postmodum Coadjutor Ratisbonensis, succe-

dit denique anno MDCXLIX Episcopus Ratisbonensis. Anno MDCCLII, in Coadjutorem dictæ Præposituræ Bonnenfis, approbante & confirmante Innocentio Papa X, assumpsit, cum spe futuræ successione, Nepotem suum, Dominum Albertum Ernestum, Cathedralis Ecclesiæ Ratisbonensis Canonicum, Comitem de Wartemberg, & Dominum in Wald, summæ spei & insignium virtutum adolescentem. Vivit adhuc altememoratus D. FRANCISCUS GUILIELMUS hoc anno MDCCLIII, magno Reipublicæ Christianæ & Ecclesiarum suarum bono, per hæc præsertim exulceratissima tempora; cui Deus adhuc plures felices addat annos, & postmodum æternam felicitatem.

S E Q V I T V R
 S T A T V S P R Æ P O S I T V R Æ
 E T A R C H I D I A C O N A T V S
 B O N N E N S I S.

Subsunt in universum Archidiaconatui Bonnensi ter centum & viginti Ecclesiæ, tum Matrices, tum pauca Filiales & Sacella; in quinque sequentes Decanatus rurales, ut vocant, distinctæ; quibus singuli Decani five Archipresbyteri præfunt, ac quotannis Synodos seu Capitula celebrant.

Primus est Arcuensis Decanatus, sexaginta novem Ecclesias complectens. Capitulum seu Synodum in Collegiata Ecclesia sanctorum Cassii & Florentii in Choro S. Barbaræ, ut vocant, feria quarta post Dominicam Oculi, Pastores annuatim celebrant.

Pastores Decanatus Arcuensis.

Aldendorff.	Herfel.	Oberwinter, filialis.
Aldenar.	Heimertzheim.	Oedingen, filialis.
Auweiler.	Hemmerich.	Ramershoven.
Bachum superior.	Hechenbach.	Reimbach.
Bachum inferior.	Heimertzheim <i>auff der Aar.</i>	Remagen.
Bengenhoven.	Hilberadt.	Ringen.
Berg S. Lufftildis.	Holtzweiler.	Roesberg.
Birgel.	Hoeningen.	Rupperadt.
Blasweiler.	Hueraedt.	Saar.
Bodendorff, filialis.	Ippelendorff.	Sechten.
Bornheim, filialis.	Keldenich.	Sintzig.
Brifach.	Kesseling.	Schwadorff.
Breckum.	Königfeld.	Schwitz <i>auffm berg</i> , Capella.
Bremich.	Lind.	Villip.
Buschhoven.	Loendorff.	Vifchen.
Daun, vulgo Kirchdaun.	Melem.	Vnckelbach, filialis.
Dernaw.	Meil.	Vrffel.
Dumpelfelt, filialis.	S. Martini prope Koesberg.	Walburgenberg.
Flertzheim.	Metternich.	Waldorf <i>auff der Aar</i> , filialis.
Francken.	Morrenhoven.	Waldorf.
Fritzdorff.	Murdtscheidt.	Weilerwift.
Gelsdorff.	Neukirchen <i>in der Seürfen.</i>	Wesseling.
Grawenkindorff.	Neukirchen.	Widdig, Capella.

Secundus est Decanatus Buranus five Burgi; tempore Ferdinandi, Ducis Bavarix, Præpositi, & postmodum Archiepiscopi Colonienfis, ex Arcuensi ob ejus amplitudinem erectus; constat viginti Parochiis. Capitulum, Bonnæ in Parochiali Ecclesia S. Martini, feria secunda post Dominicam Reminiscere, celebratur.

Pastores Decanatus Burani.

Alfter.	Erstorff.	Leimersdorff.
S. Remigii Bonnæ.	Eckendorff.	Meckenheim.
S. Gangolphi Bonnæ.	Endenich.	Nierendorff, filialis.
S. Martini Bonnæ.	Fuesdorff.	Nungsdorff.
Carweiler.	Kessenich.	Wadenheimb.
Dietkirchen.	Lengsdorff.	Witterschlick.
Dottendorff.	Lessenich.	

Tertius

Tertius est Decanatus Tolbiacensis; octuaginta quinque Ecclesias sub se habens. Illi adjunctus est *Districus Oistlingia*, ex undecim Parceciis compositus; cui Decanus Tolbiacensis jure Archidiaconali specialiter præest. Synodus sive Capitulum celebratur feria quinta post Dominicam Reminiscere, in Parochiali Ecclesia Divi Petri Tulpeti.

Pastores Decanatus Tolbiacensis.

Antweiler.	Hoven S. Margaretæ.	Stotzheimb.
Abenden, filialis.	Iunckersdorff, filialis.	Scherwel.
Berg prope Nidecken.	Ienich, filialis.	Divi Petri Tulpeti.
Berg prope Vlasdorff.	Kirspenich.	B. Mariæ Virginis Tulpeti.
Bernstein.	Krickheimb.	Vetweis.
Bessenich, filialis.	Kuckenheim S. Nicolai.	Vrotsheim.
Blentz, filialis.	Kuckenheim S. Lamberti.	Vlatten.
Bleibur.	Kievezawe.	Vlpenich, filialis.
Boor.	Langendorff, filialis.	Vriesheim.
Burvenich.	Lesenich.	Vlammersheim.
Großen Bullesheim.	Lovenich, filialis.	Vey.
Kleinen Bullesheim.	Lofsheim, filialis.	Wullersheim, filialis.
Commeren.	Lommersheim.	Wollersheim.
Disternich.	Loendorff.	Weiler <i>auff der Inen.</i>
Drimborn Capella.	Mechernich.	Wichtrich.
Drees.	Mertzenich.	Wedesheim.
Drove.	Muddersheim.	Weingarden.
Eichs.	Nidecken.	Weiskirchen.
Embecken, filialis.	Niderawe.	
Erp.	Oelegg.	
Elvenich.	Oelheimb.	
Elfig.	Odendorff, aliàs Vndorff.	<i>Districus Oistlingia.</i>
Euskirchen.	Pissenheim, filialis.	Albania.
Esch.	Roevenich, filialis.	Belua.
Entzen, filialis.	Ringsheimb.	Bullingen.
Eukenheim.	Roexheim.	Burgenbach.
Gartzem.	Rudesheim.	Contzen.
Gelcken.	Scheven.	Kaldenheiberg.
Gladbach.	Severnich, filialis.	Malmundarium.
Hausen, filialis.	Sintzenich.	Mongiovia.
Hergarden.	Söller.	Rechta.
Heimbach.	Stockheim.	Semrad.
Hoven S. Maximini.	Strasfeld.	Weimbs.

Quartus est Decanatus Eiffliæ. Is septuaginta Ecclesiis comprehenditur. Capitulum bis in anno, primum feria quinta post festum S. Lucæ, secundum feria secunda post Dominicam Cantate, Monasterii Eiffliæ in Collegiata Ecclesiæ Sanctorum Chrysanthi & Darii, à Parochis aditur.

Pastores Decanatus Eiffliæ.

Adenaw.	Budenrad, filialis.	Effelsberg.
Allendorff.	Calcar, filialis.	Hammelen.
Answeiler.	Cunenberg.	Hillesheim.
Awe.	Daun.	Hilgerad.
Arburg.	Dalheim, filialis.	Honningen, filialis.
Arenberg.	Dollendorff.	Holtzheim.
Barweiler.	Deckweiler.	Kaldenbornhoach.
Berndorff.	Dumpelfeld, filialis.	Kaldenreifferscheid.
Bettingen.	Dorffel.	Kelberg.
Billig, filialis.	Dottelen.	Keldenich.
Blanckenheimerthall.	Esch.	Kimmerscheid, filialis.
Blanckenheimerdorff.	Eschweiler.	Lefendorff.
Bragtscheid.	Ewersheim, filialis.	Lommendorff.

Montium Eiffliæ.
 Meshnen.
 Meringen.
 Manderfeld.
 Mulheim.
 Nidereche.
 Noeten, filialis.
 Nurberg, filialis.
 Obereche.
 Ormunden.
 Ripsdorff.

Rockenkeil.
 Rhor.
 Saresdorff.
 Schold.
 Schonaw.
 Schmidheim.
 Statkiel.
 Steinborn.
 Tagſcheid.
 Tondorff.

Vdenbret, filialis.
 Vlmen.
 Vdeshoven.
 Vfs.
 Vxheimb.
 Weisbeumen.
 Weyer.
 Weinfelt.
 Werſshoven.
 Zeintzheim.

Quintus est Decanatus Sigburgensis, ex sexaginta quinque Parochiis compositus, quotannis in oppido Sigburgensi, feria quarta post Dominicam Cantate, in Parochiali Ecclesia S. Servatii, Synodum seu Capitulum celebrat. Plurimæ Ecclesiæ in hoc Decanatu, qui per Ducatum Montensem late extenditur, ab hæreticis subtracta sunt. Liberam cæteroqui constitutionem & electionem Decani, dicti Capituli, contra prætensionem Abbatis Sigburgensis, modernus Dominus Præpositus auctoritate & præsentia sua Pastoribus sive Curatis afferuit.

Pastores Decanatus Sigburgensis.

Aldenkirchen.
 Aldenrath.
 Altzdorff.
 Alpenrad.
 Aspach.
 Bernbach.
 Bercheim.
 Blanckenberg.
 Breitbach.
 Cassel superior.
 Cassel inferior.
 Crotbach.
 Dattenfeld.
 Droiftdorff.
 Dollendorff.
 Eckenhagen.
 Eitorp.
 Erpell.
 Flamersheim.
 Gebertshagen.
 Geistingen.
 Grimborn.

Gommersbach.
 Haenrad.
 Hanff.
 Hupperſchos.
 Hachenberg.
 Hamme.
 Herſchingen.
 Honneff.
 Kyrberg.
 Königswinter.
 Kudenkoven.
 Lahr.
 Libberhausen.
 Lomer.
 Lufsheit.
 Mosbach.
 Mehren.
 Mons S. Ægidii, filialis.
 Mondorff.
 Morsbach.
 Much.
 Nidder pleu.

Newenkirchen.
 Numbrich.
 Oberpleis.
 Odenſpiel.
 Overrad.
 Rammershagen.
 Rheid.
 Roſsbach.
 Runderath.
 Rupichderad.
 Sigberg.
 Stieldorff.
 Vckerad.
 Vilich.
 Vnckel.
 Waldbrock.
 Waldſcheid.
 Wiedennist.
 Windthaen.
 Winterſcheid.
 Wiſſheimb.